

HET FEEST DAT WIEGEL WILDE

30 APRIL 1980

HET FEEST DAT WIEGEL WILDE

De Uitbu^{uitgeverij}y

Eerste druk december 1980

Tweede druk december 1980

Druk SSN, Nijmegen
Lay-out Dick Breebaart, Amsterdam

Copyright © 1980 Uitgeverij De Uitbuyl Wageningen

Alle publikatierechten van de in dit boek opgenomen foto's en teksten blijven voorbehouden aan de desbetreffende schrijvers en schrijfsters, fotografes en fotografen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 90 6260 802 7

Dit boek werd gemaakt op initiatief van

Paul Babeliowsky
Dick Breebaart
Jan Everhard
Eduard de Kam
Jose Melo
Lex van der Slot

Verder werkten mee

Hans Aarsman, Taco Anema, Hans van den Boogaard
Rob Brouwer, Paul Dijkstra, Kees Fontein
Marleen de Jong, Bert Nienhuis, Jutka Rona
Roel Sandvoort, Berry Stokvis, Henk Thomas
Dolf Toussaint, Gerda van der Veen
Liesbeth van der Veen, Manja Walop
Hannes Wallrafen

INHOUD

1. VOORSPEL EN VEILIGHEID	5
2. ORANJE OCHTEND	13
3. KRAAK IN DE KINKERSTRAAT	19
4. BALLONNEN, BOMMEN EN BUITENLUI	25
5. TUSSEN DOKWERKER EN DAM	31
6. ROOK OP HET ROKIN	47
30 APRIL 1980	64
VERANTWOORDING FOTOGRAFEN	72

VOORSPEL EN VEILIGHEID

1

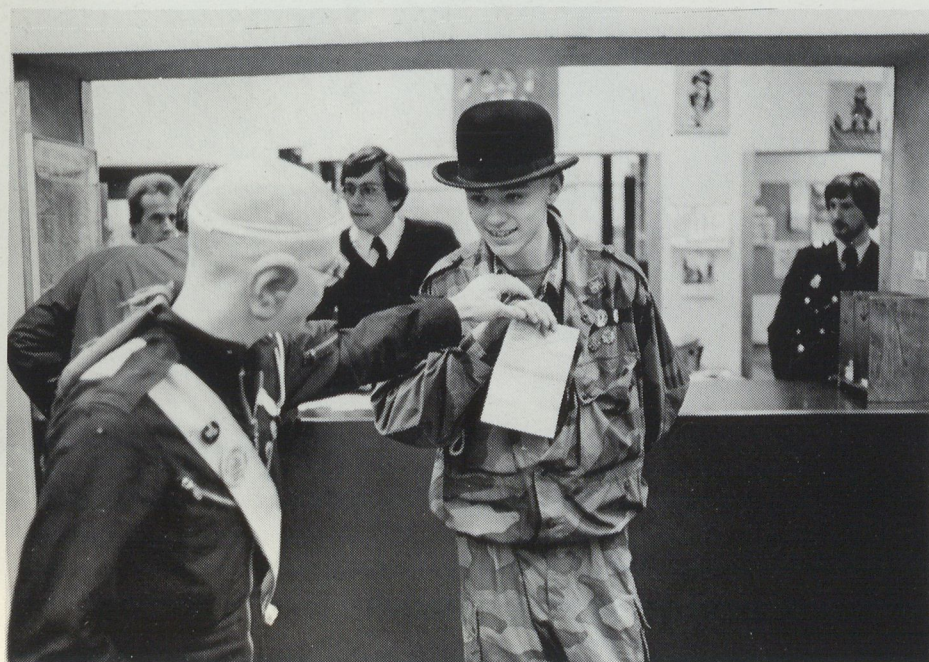

Aktie van anti-militaristische aktiegroep van totaal-dienstweigeraars Onkruit op 29 april bij de H.M De Ruyter in de haven van A'dam

De Koning en zijn Adjutant (Marcel, rechts met bolhoed) kwamen dinsdag 29 april op het bureau Warmoesstraat een 'Ausweis' halen. Marcel is bezorger van De Waarheid, zijn wijkje ligt in het afgesloten stadsgedeelte. Hij kwam niet voor een pasje in aanmerking.

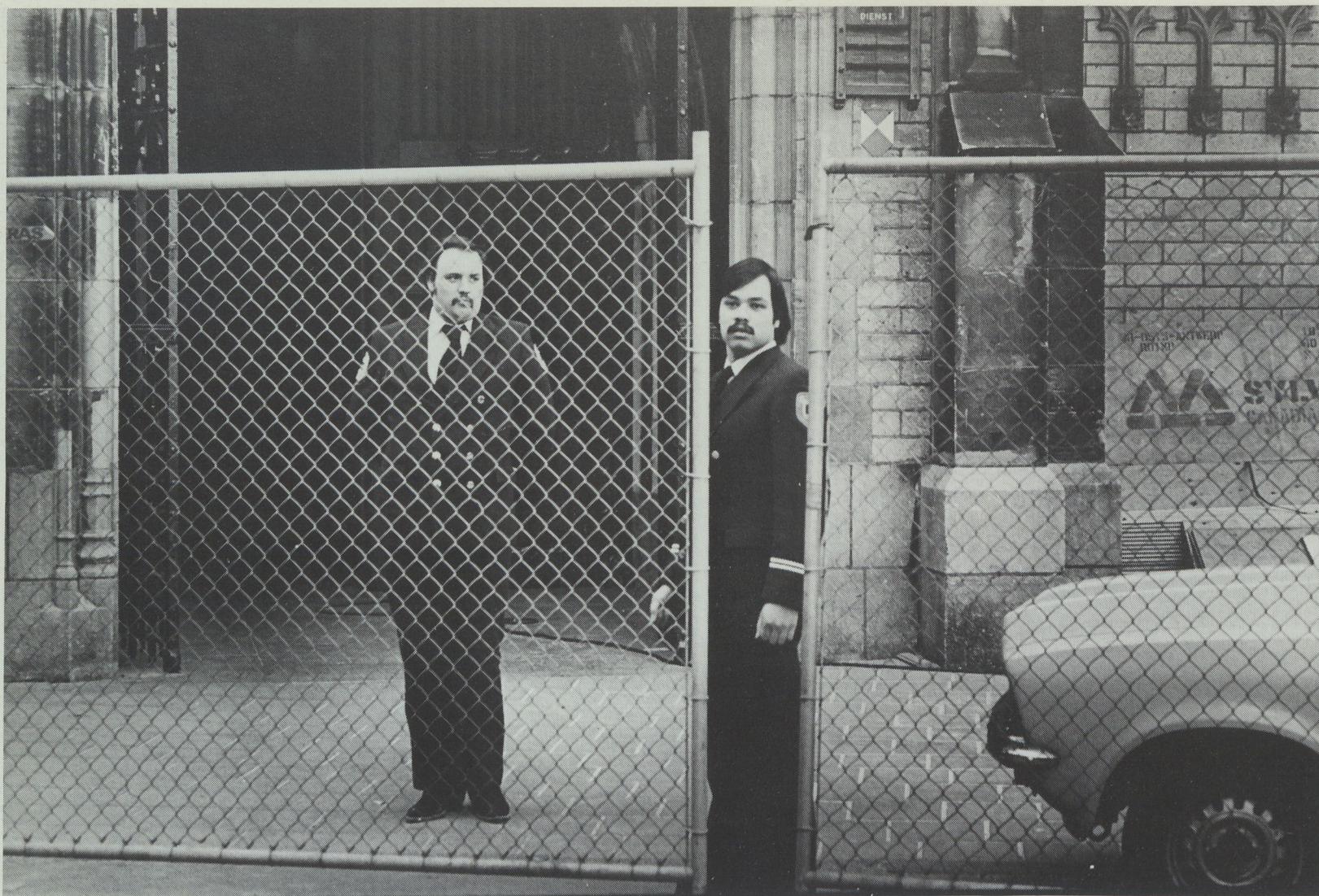

Een groep bewoners van het gekraakte Handelsbladgebouw aan de Nieuwe Zijds Voorburgwal op 29 april op weg naar het bureau Warmoesstraat om pasjes op te halen om de dag daarop het 'Oranje-viertel' te kunnen betreden.

Het geplande alternatieve kroningsfeest in het Handelsbladgebouw (direkt achter het Paleis) kon door de 'verkeersmaatregelen' geen doorgang vinden.

De politie dreigde met onmiddellijke ontruiming bij de minste aanleiding daartoe. De krakers waren gedwongen om op het pand te passen om ongewenste elementen geen kans tot provocatie te geven.

(Boven) Twee werknemers van een bewakingsdienst achter het hek bij de hoofdingang van de Nieuwe Kerk

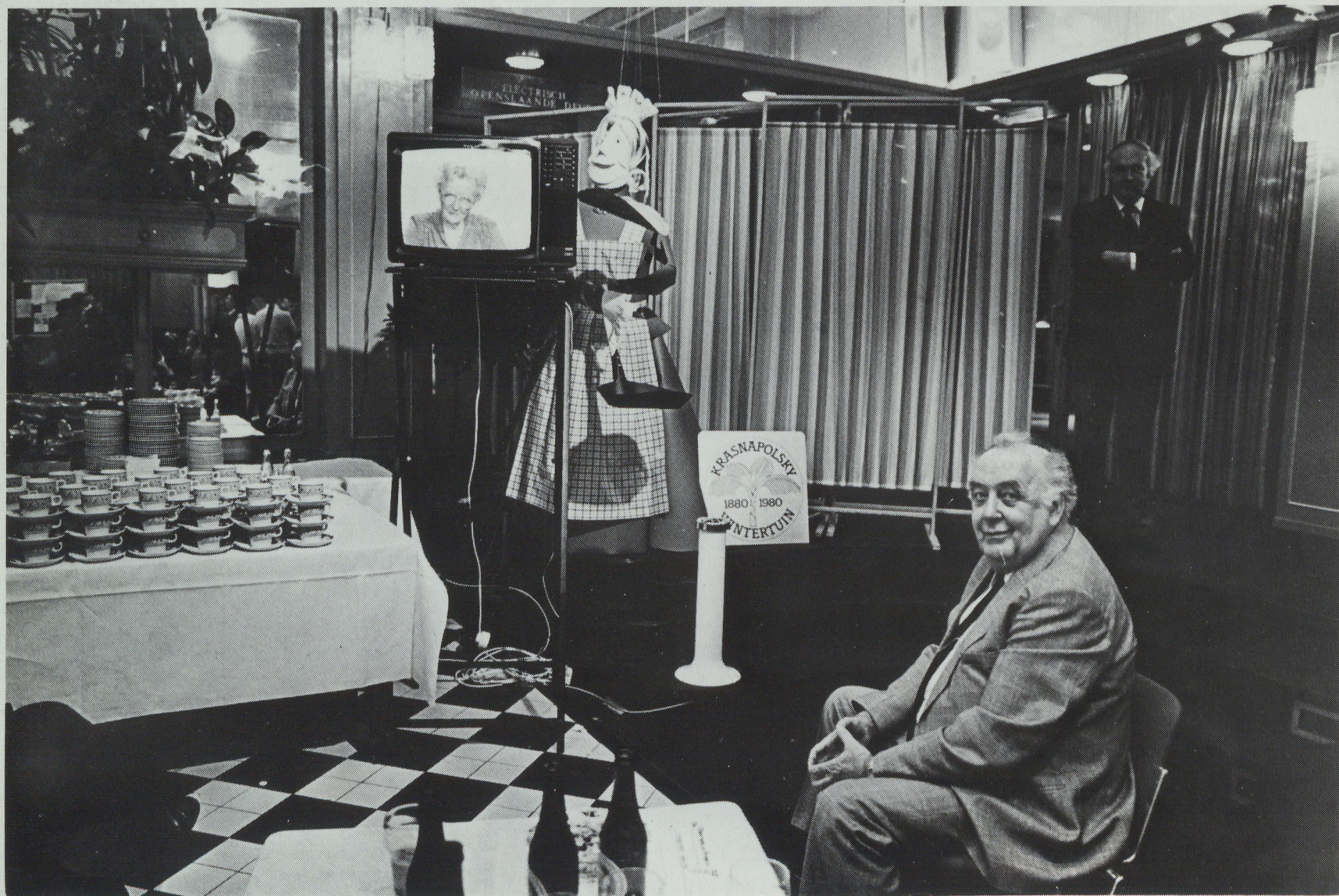
(Onder) Werksters in de Nieuwe Kerk

(Rechts) Generale repetitie van de kroning. De vrouw die als Beatrix fungeert is een koffiedame van de Tweede Kamer

(Boven) Geschutskoepels ter verdediging van het Amstelhotel, waar vele hoge gasten waren ondergebracht
(Onder) Voorlichter v.d. Berg in het perscentrum dat in Hotel Krasnapolsky was ingericht

ORANJE OCHTEND

2

In alle vroegte verzamelt de politie zich in het Beursgebouw (*boven*) en begeven een aantal rechercheurs zich naar de Dam (*onder*)

8.57 uur: het feest kan beginnen

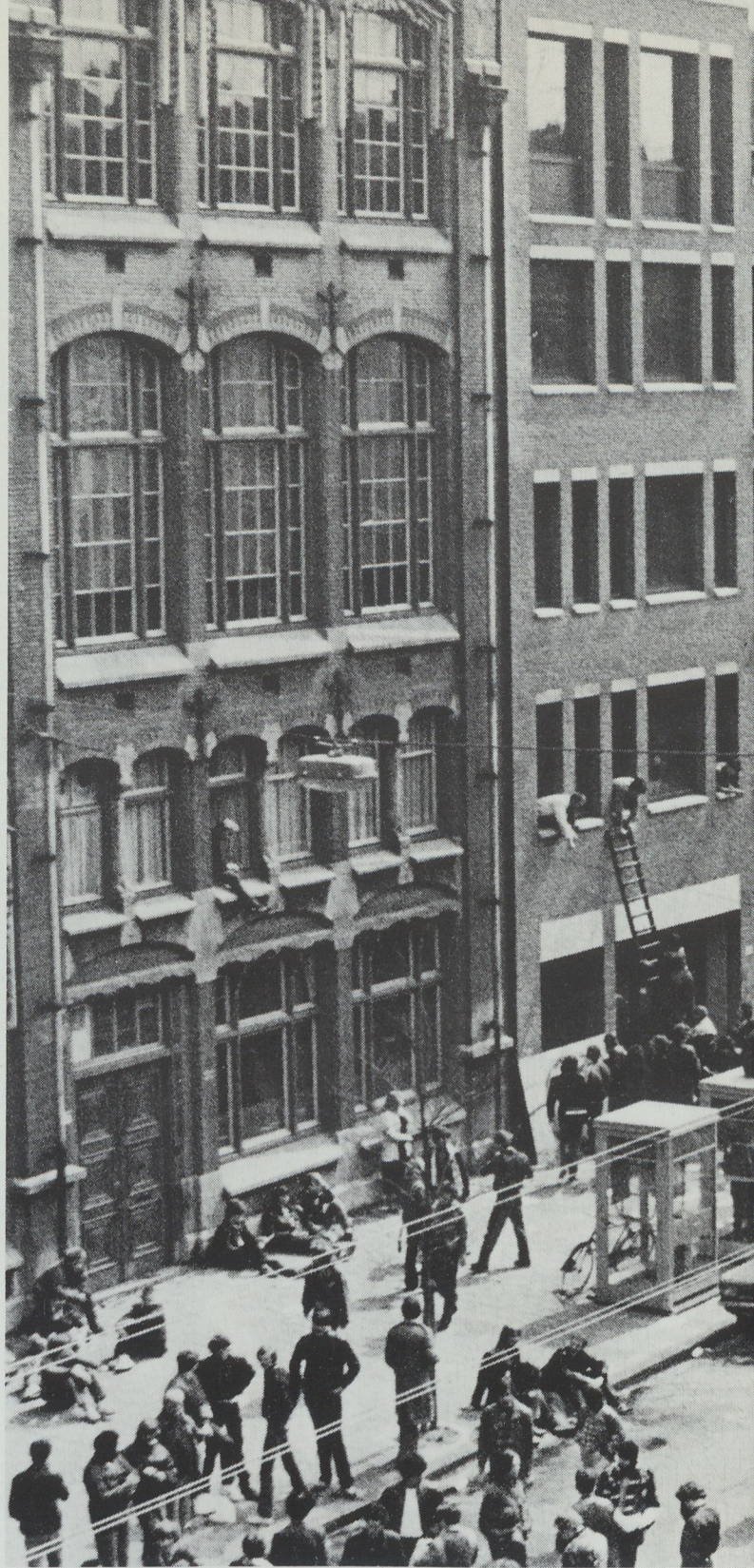

KRAAK IN DE KINKERSTRAAT

3

BALLONNEN, BOMMEN EN BUITENLUI

4

De traditionele rookbom, op de Dam tijdens de toespraak van Juliana

Ballonnenactie: 450 ballonnen waren helaas niet genoeg om het spandoek de lucht in te krijgen

TUSSEN DOKWERKER EN DAM

5

Een bereden politie wordt op het Waterlooplein door omstanders weer te paard geholpen.
Onder het luid roepen van *Ivanhoe* nam het publiek afscheid van hem.

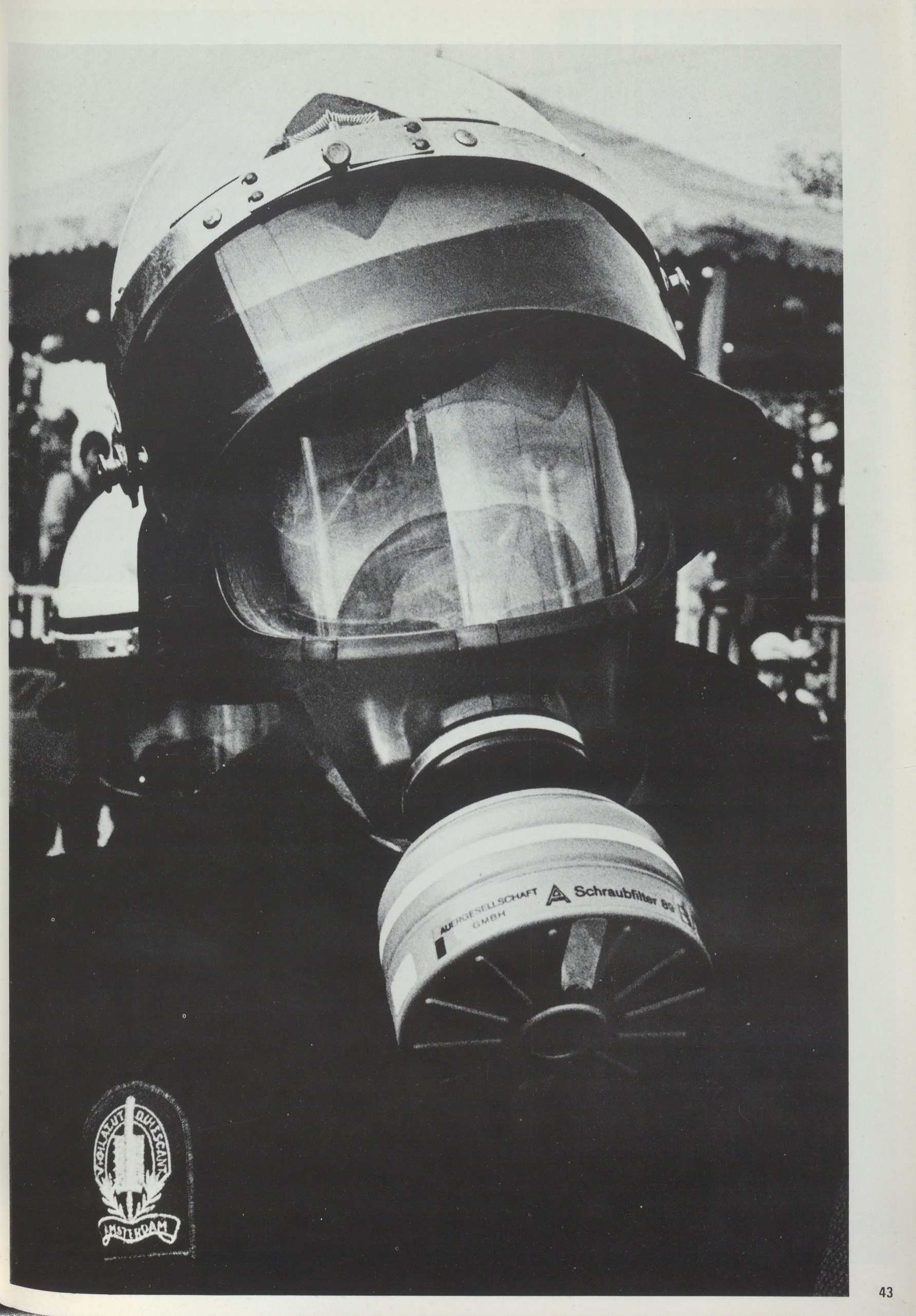

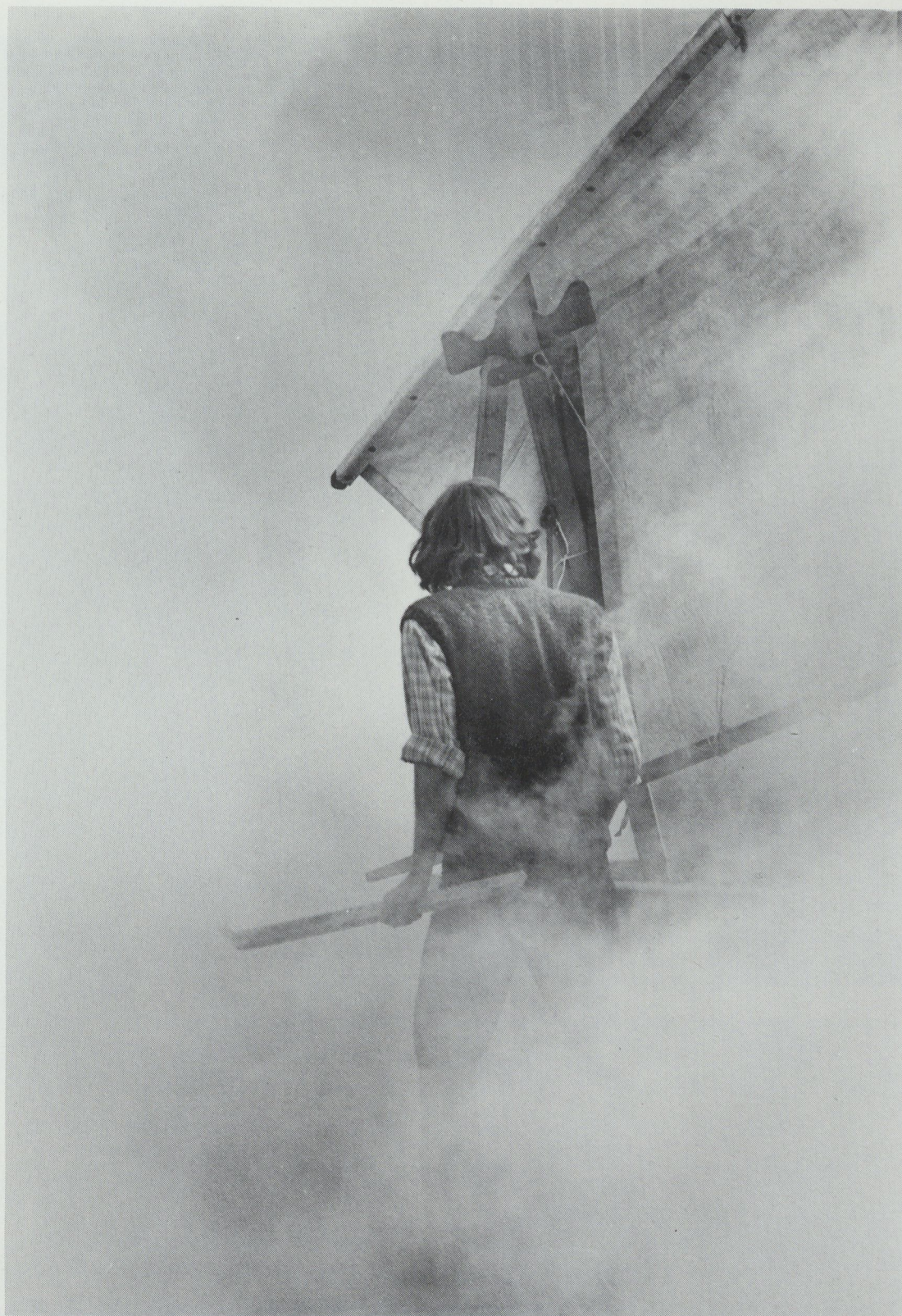

Hells Angels in de Nieuwmarktbuurt

ROOK OP HET ROKIN

6

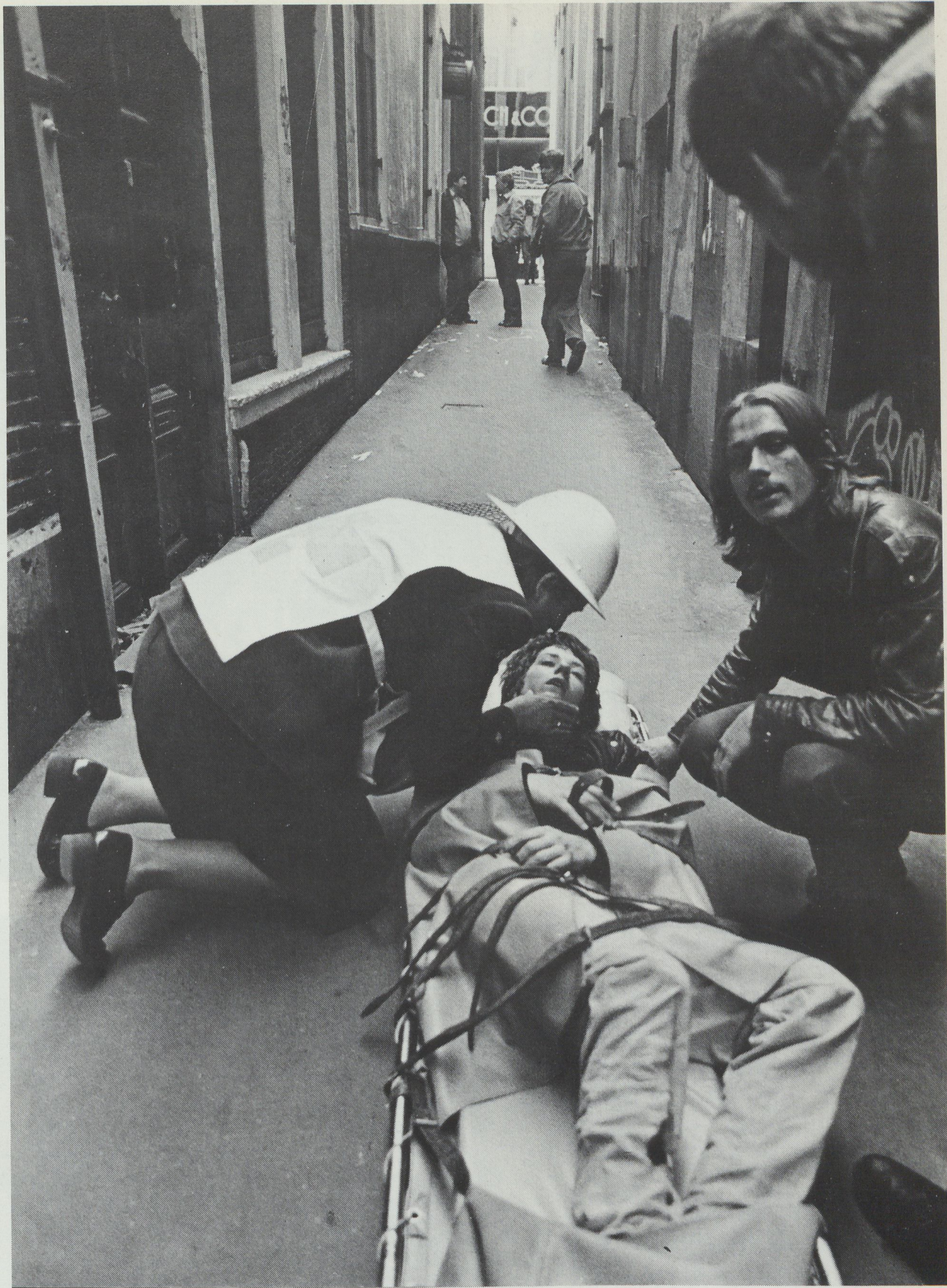
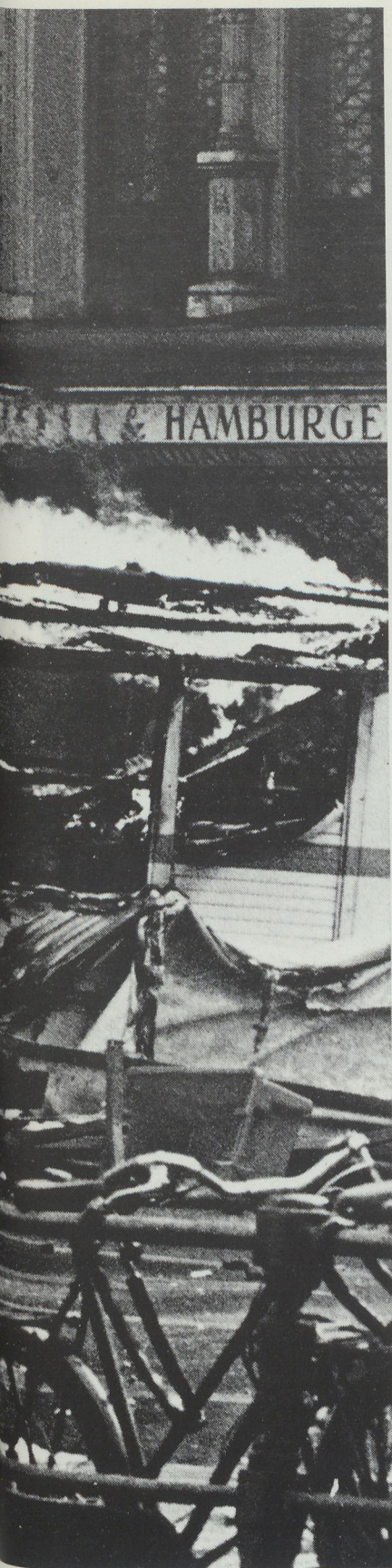

30 APRIL 1980

Dertig april. De dag met de magische klank. Kroningsfestiviteiten en woning-activiteiten. Veel Amsterdammers werden die morgen gewekt door helicopter-geronk. Goeiemorgen!

Die maand gonsde het in Nederland van de geruchten en de grappen. De ene slogan na de andere: 'Met uw royale reet op honderd kamers breed' en 'Geen Haus, geen Claus' en natuurlijk 'Trix is ook nix'.

De kraakbeweging stoorde zich bijzonder aan het feit dat er miljoenen voor een kroningsdag en huisvesting voor het koninklijke gezin worden uitgegeven. Zo werd de dertigste april de aanleiding voor een nationale kraakactie. Op die dag werden in zevenentwintig steden zo'n tweehonderd panden gekraakt: duizend mensen onderdak. De helft van die panden werden op dezelfde dag of kort daarna door de politie of door eigenaren ingehuurd knokploegen ontruimd. Zo'n massale kraakactie heeft natuurlijk, naast het konkrete doel van het verkrijgen van woonruimte, ook een symbolisch karakter. Om weer eens duidelijk te maken dat de behoefte aan woonruimte in ons land nog altijd schrijnend groot is.

De massale, nationale kraakactie werd georganiseerd door de 'kraakbeweging'. Niet een beweging in de gebruikelijke zin van het woord maar een bonte verzameling mensen, die individueel eigen ideeën hebben en daar naar handelen. Dat wat hen bindt is de boosheid over het ontbreken van een doelmatig huisvestings- en bouwbeleid. Sommigen denken radikaler dan anderen. Sommigen zijn tegen de monarchie, anderen niet. Later op de dag distancieerde de kraakbeweging zich van de gebeurtenissen op de ene radiozender en op de andere zender juist weer niet. Tekenend.

Twee omroepen kregen het nog moeilijk met hun verslagen van de gebeurtenissen: de VARA en STAD (de plaatselijke Amsterdamse radio-omroep). Deze laatste zender had nog niet zo lang daarvoor de woede van de autoriteiten over zich heen gekregen naar aanleiding van de door hen verzorgde uitzendingen rond de Vondelstraat-affaire. Ook nu probeerden de heren, met de zo langzamerhand wat belegen jongeheer Wiegel aan het hoofd, de schuld van de rellen in de schoenen van de radiomakers te schuiven. De vereniging-van-arbeiders-radio-amateurs (VARA) kostte het enige duizenden leden. Maar het plan van de rechtse baasjes om een proces tegen VARA/STAD te beginnen ging bij nader inzien toch niet door.

Blijven we nog even zitten met de raddraaiers en relschoppers. Zowel de 'kraakbeweging' als de 'politie' hebben van te voren heel veel tam-tam over de bewuste dag gemaakt. Maar wie reageert op wie? Is het de bekende kip-en-ei redenatie? De relschoppers hebben ongetwijfeld gegronde redenen om rellen te schoppen. Al kunnen ze die, misschien, zelf niet onder woorden brengen. De één gooit uit politieke overtuiging met een straattegels, de ander uit 'onvrede'. Het zou veel energie kosten om uit te zoeken wat het verschil daar dan tussen is.

Wat blijft staan is dat de kraakbeweging zich op de dertigste april heeft gemanifesteerd door zoveel mogelijk panden te kraken. Via de kraakbeweging zijn veel jongeren uit de, ogenschijnlijk, apathische jaren zeventig getrokken. De discussies bloeien weer, het verzet is feller, de stemming grimmiger. De problemen, waar steeds meer mensen mee worden gekonfronteerd, zijn té groot om lekker in je eigen veilige holletje te blijven zitten.

Op dertig april was er kennelijk geen reden voor een feest, zeker niet het feest dat Wiegel wilde.

Het geweld

Hans Wiegel, minister van binnenlandse zaken, had na 30 april voldaan kunnen zijn. Alle maatregelen die hij nam om onlusten op te roepen hadden het gewenste effect. Zijn profetiën over explosies van geweld zijn op de bewuste dag waarheid geworden. Eén van de eerste ambtsdaden van Wiegel, als minister, was het aankopen van betere bewapening voor de politie. Een beslissing, het zij voor de eerlijkheid vermeld, die door de regering-Den Uyl werd voorbereid. Mensen als hij en zijn bloedbroeder Van Agt zien de politie dan ook voornamelijk als een repressief apparaat, in plaats van als hulpverleners in de nood.

Op de morgen van die gedenkwaardige woensdag 30 april had de stad een feestelijk karakter. Veel kraampjes, muziekcorpsen, majoretten dansten dat het een lieve lust was. Afleiding genoeg.

De kraakbeweging had de dag tot nationale kraakdag verklaard. Als eerste in Amsterdam werd een gloednieuw pand op de hoek Kinkerstraat/Bilderdijkstraat (een jaar oud, nog steeds niet verhuurd, op de winkel-etage na: te hoge huur!) gekraakt. De krakers wilden er een buurtfeest van maken. Gewoon gezellig op straat, zonder het openbaar vervoer te hinderen. De overheid sluit de hele binnenstad voor alle verkeer af. Waarom mag een buurt dat voor een feestje dan ook niet doen? Toch mag het niet. De Mobiele Eenheid grijpt in. De eerste klappen van die dag zijn een feit.

Rond het middaguur vertrekt vanaf de Dokwerker een demonstratie, georganiseerd door de 'autonomen' (wie dat zijn weet niemand, de wildste geruchten doen de ronde). Op en rond het Waterlooplein vindt, rond twee uur, de konfrontatie plaats. Degenen die op dat moment de attracties in die buurt wilden bezichtigen krijgen te maken met het 'andere feest': rennen voor de ME en rondvliegende straatstenen. Het vinden van een rustiger recreatieoord bleek een moeilijke opgave. Binnen een uur schrikken de Dam-bezoekers op van rondrazende ME-bussen, die hen nopen ook de benen te nemen. Oranje-jurken en -hemden schuifelen huilend rond achter het Rokin. De eens zo vrolijke kraampjes vliegen de lucht, dan wel het water in. Verbijsterde mensen passeren een zich volkomen op het gemak voelend majoretten-corps, dat in een van traangas vergeven Spuistraat het optreden normaal voortzet. De publieke feesttuitingen worden voor de resterende dagdelen nu echt een halt toegeroepen. Van de Dam tot het Leidseplein, van de Nieuwmarkt tot de Vijzelstraat is de chaos compleet.

De zo optimistisch gestarte feestgangers van buiten de stad vragen zich verbijsterd af waar ze in hemelsnaam terecht zijn gekomen. Zij hebben duidelijk maar één verlangen: weg wezen en wel zo snel mogelijk. Dat geeft echter nogal wat problemen: het is vrijwel onmogelijk veilig en wel bij het Centraal Station te komen.

Rond tien uur 's avonds is het de ME gelukt het weerbarstige volk richting Leidseplein te dringen. De koninklijke stoet kan zich naar het IJ begeven, ongestoord door raddraaiers, om het vuurwerk-spektakel bij te wonen. Het officiële feestelijke programma zal en moet tot het bittere eind worden afgewerkt.

Als de koninklijke familie en hun gasten zich naar hun slaappleatsen kunnen begeven is het voor hun verdedigers nog lang niet afgelopen. Vele, van buiten Amsterdam aangerukte, ME-ers moeten nog urenlang op vervoer wachten: hun wagens hebben het in de strijd begeven. Busjes van autoverhuur-bedrijven bieden uitkomst. Van het 'Dagje Amsterdam' zullen ze zich wel wat anders voorgesteld hebben.

De politie

Commissaris De Rhodes, commandant van de Amsterdamse Mobiele Eenheid, leidde op 30 april de akties van de politie. Volgens zijn zeggen hebben de kraakgroepen wekenlang mensen opgeroepen 'met helm' naar Amsterdam te komen. De radio-zender vanuit het pand de Groote Keijser zou hebben opgeroepen zich naar de Dokwerker te begeven. De commissaris beschouwde de krakers als de belangrijkste verantwoordelijken voor de rellen. En hij klaagde zijn nood over het feit dat de politie het gat tussen de wapenstok en de kogel niet kan opvullen. Hij pleitte voor zwaardere en betere bewapening.

De aanwezigheid van de (illegale) radiozender in de Groote Keijser was bijna de aanleiding geworden voor een inval van de politie. Uiteindelijk werd besloten hiervan af te zien 'omdat dit tot verdere eskalatie van de ongeregelde heden zou hebben geleid', aldus De Rhodes.

In tegenstelling tot hun superieuren zijn er onder de gewone politiemensen ook andere geluiden te horen.

Volgens de voorzitter van de Nederlandse Politie Bond (FNV) Leen van der Linden zijn heel wat agenten helemaal niet blij met het werk in de Mobiele Eenheid (nog afgezien van de gebeurtenissen op de kroningsdag, maar in het algemeen). Veel agenten beschouwen het werk als een noodzakelijk kwaad. Het gaat in de ME om gewone agenten, die doorgaans bezig zijn met zaken als surveillance, het uitdelen van bonnen en dat soort werk. Van der Linden meent dat het ME-werk wel moet

worden gedaan omdat anders het gevaar ontstaat dat, vaak fascistoïde, groepjes van anti-krakers, knokploegen en potenrammers vrij spel krijgen.

Er zijn maar weinig politiemensen die zich kritisch over allerlei ontwikkelingen binnen het politie-apparaat uitlaten. Een bekend voorbeeld was Bouwe Kalma, hoofdinspekteur bij de kinder- en zedenpolitie in Rotterdam. Na jarenlange moeilijkheden naar aanleiding van handtekeningenlijsten en het meelopen in demonstraties met nogal 'linkse' motieven werd hij uiteindelijk gewipt. Een politiemans die naar aanleiding van de gebeurtenissen van 30 april 1980 in het nieuws kwam was Aad van Berkel, hoofdagent bij de gemeentepolitie van Epe en ME-er. Hij was als ME-er bij de gebeurtenissen aanwezig en werd door o.a. De Volkskrant geïnterviewd. Hij zag de agent sinds enige tijd een steeds dreigender gezicht krijgen 'en dat komt door de Mobiele Eenheid. Een teken dat onze democratie in het gedrang is'.

'De Mobiele Eenheid wordt gebruikt door de machthebbers om maatschappelijke problemen mee de kop in te drukken'.

'Alle onlustgevoelens mogen op de ME worden afgereageerd'.

Van Berkel verklaarde als burger best mee te willen denken over de oplossingen voor de problemen. Maar hij heeft niet gekozen voor de machtdeling zoals die nu is. Hij wil zich er niet voor lenen om als ME-er op te treden als machtsbeschermer.

'Hoe reageert het gezag op groeperingen die uiting geven aan hun gevoelens van onvrede met de huidige maatschappelijke situatie? Het stuurt de ME er op af. En wiens belangen staat de ME dan te beschermen?' aldus Aad van Berkel.

Het provocerende optreden van de ME, gewapend met schilden en knuppels, met waterkanonnen en traangas, gekleed in gevechtstenue met helm, rondrijdend in militaire voertuigen, is een goede aanleiding tot gewelddadigheden. De oorzaken zijn op een ander niveau te zoeken.

Veiligheid

Iedere Amsterdammer heeft in de weken voor de dertigste april aan den lijve kunnen ondervinden dat kosten noch moeite werden gespaard om de veiligheid van het Koningshuis en haar hooggeplaatste gasten te garanderen.

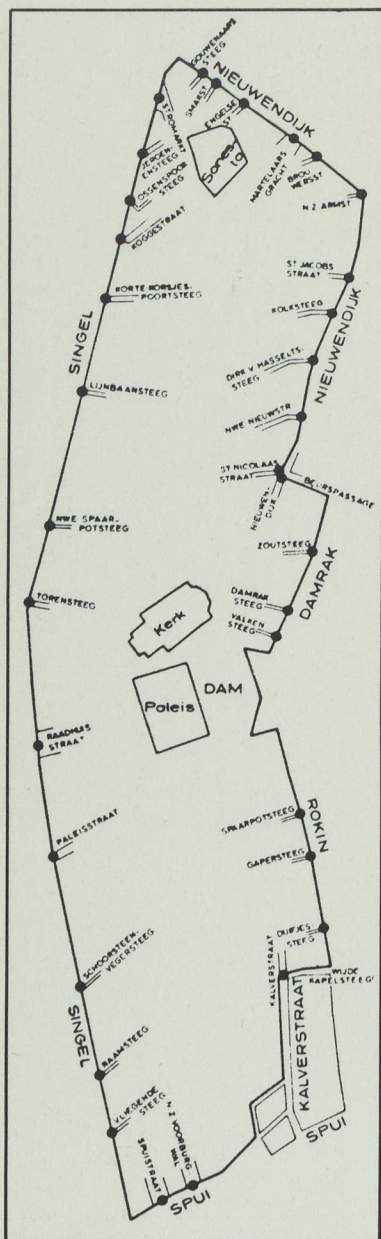
Het meest openlijk, voor iedereen te konstateren, was het wekenlange geronk van rondcirkelende helikopters.

Minder openlijk waren de bezoeken van de politiemensen-in-burger aan de bewoners in de omgeving van het paleis en de Nieuwe Kerk. Zij kwamen met allerlei lastige vragen. Bovendien moesten de huizen worden geïnspecteerd. Was het de bedoeling dat vrienden of familieleden de dertigste langskwamen, was het huis geschikt om op het dak agenten te posteren? (Beslist geen scherpschutters, alleen maar met pistolen bewapende politiemensen, aldus burgemeester Polak). Officieel heette het dat de veiligheidsmaatregelen nodig waren tegen eventuele aanslagen van de zijde van de IRA (Iers Republikeins leger) of de PLO (Palestijnse Bevrijdings Organisatie). Maar allerlei 'gewone' Nederlanders werden er natuurlijk wel wat zenuwachtig van. Wat te denken van de waarschuwing die de bewoners van het, gekraakte, voormalige Handelsblad gebouw (op de hoek van de Nieuwe Zijds Voorburgwal en de Paleisstraat) kregen. Géén harde muziek ter verhoging van de feestvreugde, géén beledigende teksten op spandoeken op straffe van onmiddellijke ontruiming. Reden genoeg voor de bewoners van dat pand wat achterdochtig te worden. Stel je voor dat één of andere indringer op 'de dag' een geintje zou uithalen, dan had de politie een geldige reden het zaakje te ontruimen.

De (on)gelukkigen die binnen een wijde cirkel rond de Dam woonden konden tijdens de feestdag hun huizen en omgeving alleen bereiken indien zij in het bezit waren van een pasje. Ook kennissen of familieleden die kwamen logeren of even langs wilden wippen konden dat alleen maar als ze van te voren een doorlaatbewijs hadden afgehaald. Op de laatste dagen van april stonden er bij het politiebureau Warmoesstraat dan ook lange rijen te wachten.

Vanaf 28 april kon een normaal mens, ook in een ander deel van Amsterdam, niet de gewone route volgen. Rond het Amstelhotel was alles in rep en roer. De buitenlandse gasten van de aankomende vorstin zouden daar worden ondergebracht en bewaakt natuurlijk. Een politiecordons, geschutskoepeltjes en drijvende pontons in de Amstel zouden de terroristen wel op een afstand houden.

afgesloten gebied
voor voetgangers

Het aantal in normale tijden in Amsterdam werkende politieambtenaren was natuurlijk niet toereikend voor deze bijzondere gebeurtenis. Naarmate de grote dag naderde liepen de geruchten rond de binnenrukkende aantallen ME-ers (Mobiele Eenheid, de zogenaamde rellen-brigade van de politie) op. Verschillende kranten publiceerden een aantal van tienduizend. Enkele citaten, uit dagbladen van 25 en 26 april, van burgemeester Polak:

'Ik ben uiterst verbaasd over de merkwaardige publikaties van de laatste tijd, waarin gezegd wordt dat Amsterdam op 30 april een soort politievesting wordt met 10.000 man politie en militair personeel. Er zal de dertigste april niet meer dan 4500 à 5000 man politie op de been zijn'.

'Maar we zijn op vrijwel alles wat voor de hand ligt voorbereid'.

'Er zullen geen scherpschutters op de daken rond het Paleis op de Dam liggen op 30 april, wel met pistolen gewapende politiemensen'.

'Het autovrijmaken van een deel van de binnenstad en een deel daarvan ontoegankelijk verklaren voor voetgangers is noodzakelijk voor de geregelde aan- en afvoer van zo'n 3000 gasten'.

'Ook worden een aantal straten afgesloten waar muziekcorspsen zich moeten kunnen formeren'.

De eerste twee punten lijken een soort salamië-taktiek: de tienduizend blijken 'maar' vijfduizend man te zijn en de scherpschutters worden met pistolen gewapende politiemensen.

Vier bewoners van de Spuistraat vroegen op 29 april in een kort-geding voor de Amsterdamse rechtbank de beperkingen van hun persoonlijke bewegingsvrijheid te verbieden. De advocaat van de bewoners voerde aan dat een dergelijke beperking zich in ons land nimmer heeft voorgedaan, met uitzondering van de oorlogstijd. De eis werd afgewezen.

De noden van het volk

De minister van binnenlandse zaken, Hans Wiegel (VVD), kondigde hoogst persoonlijk aan dat iedere Nederlander op de dag van de kroningsplechtigheden feest zou vieren. Een handjevol feestgangers (officiële vertegenwoordigers uit gemeenten en provincies uit gans het koninkrijk) stelden zich 's morgens vroeg op voor de hekken rond het Paleis en verbaasden zich over de nog vrijwel verlaten Dam.

Hen was beloofd dat vanuit het gehele land extra treinen en bussen waren ingezet, om de, met oranje vlaggetjes zwaaïende, menigten naar de hoofdstad te transporteren. De treinen kwamen halfgevolgd op het Centraal Station aan.

Om half tien arriveren de keurig uitgedoste gasten bij het Paleis.

Terwijl Juliana haar 'acte van abdicatie' (ontslagbrief) tekent, wacht het publiek op het moment dat de oude koningin de nieuwe zal voorstellen. Om elf uur is het zover. Helaas is de geluidsinstallatie wat ontoereikend, zodat 'het volk' alleen maar flarden van de toespraken kan opvangen. Terwijl de oude vorstin een tot stilte manende vinger naar de lippen brengt, ontploft de traditionele rookbom. Beide dames trekken zich terug in het gebouw om de bezoekers te ontvangen. Op dat moment verspreiden zich, ook op de Dam, de eerste berichten over het treffen tussen politie en feestvierenden op de kruising Kinkerstraat/Bilderdijkstraat in Amsterdam-Oud West.

Dezelfde overheid die de mond zo vol heeft over bezuinigingen verklaarde, nadat Juliana begin 1980 haar aanstaande ontslag aankondigde, dat er een groots opgezet inhuldigingsfeest ter ere van Beatrix moest komen.

Het gekrakeel over wie of wat de kosten zou moeten betalen was daar niet minder om. De ene overheidsinstelling probeerde de andere de kosten in de maag te splitsen. Ook Beatrix droeg daar haar steentje aan bij. Aanvankelijk wilde men op de avond voor de inhuldigingsdag een statiebanket serveren. Uiteindelijk ontving Beatrix in de Burgerzaal van het Paleis op de Dam de leden van de Staten Generaal met een snelbuffet, dat op haar verzoek, een werkarakter droeg. De kosten van een statiebanket moet de koninging namelijk zelf betalen.

Heel toepasselijk verklaarde zij in haar inhuldigingstoespraak in de Nieuwe Kerk: 'Soberheid, eenvoud en toewijding hebben de regering van mijn moeder gekenmerkt. Met eerbied en dankbaarheid voor dat voorbeeld wil ik trachten mijn opdracht te vervullen in de nieuwe tijd'.

Zwakke achtergrondgeluiden van helicopters en sirenes bereiken de geheel andere wereld van diezelfde Nieuwe Kerk. De daar aanwezige parlementariërs zijn goed op het gebeuren voorbereid. Een overgroot gedeelte repeteerde reeds twee dagen tevoren, de koffiemevrouw van het Binnenhof speelde de rol van Beatrix. Ieder Eerste en Tweede Kamerlid wist hoe je je netjes moest gedragen. Allerlei kostuums waren uit de motteballen gehaald: een in onbruik geraakt ceremonieel tenue voor een Tweede Kamerlid, een uniform van een luitenant ter zee en één van een luitenant-kolonel van de marine.

De Nederlandse volksvertegenwoordiging geniet van deze heerlijke dag, onder het genot van een dansje en een hapje. De beide Kamers (totaal aantal leden tweehonderdvijfentwintig) tellen slechts vijf 'dissidenten': twee PSP-ers en drie PvdA-ers.

Terwijl een deel van het Nederlandse volk zich verzet tegen de ingezette politiemacht, vermag dat de pret van de volksvertegenwoordiging niet drukken.

Even onverstoort gedraagt zich de nieuwe koning op het moment dat zij de leden van de 'verenigde vergadering der Staten Generaal' (en met hen het ganse volk) toespreekt. 'Voor vrede moeten wij ons inspannen' en 'dat ons bestel niet meer los is te zien van de noden in de wereld'. Op hetzelfde moment, op nog geen vijfhonderd meter afstand, bekogelen haar landgenoten en onderdanen elkaar met traangasbommen en straattegels. De oplossingen voor de noden in eigen land laten nogal te wensen over.

Het enorme aantal woningzoekenden (tien- zoniet honderdduizenden), de kraakakties en de eskalatie door de Vondelstraataktie (waar eind februari/begin maart 1980 na het kraken van een pand, de daarop volgende slag met de politie en barricades, de leus 'geen woning, geen kroning' ontstond) is één van de voorbeelden van die noden.

Hierover plaatste Beatrix, enige dagen voor haar inhuldiging, een intelligente opmerking. Zij noemde het huizenprobleem een 'reële zaak'. Haar eigen optrekje in Den Haag kost 84 miljoen aan verbouwingskosten. (Over soberheid en eenvoud gesproken.)

DAY AFTER THE NIGHT BEFORE

Eén ding heeft de 30ste april in ieder geval opgeleverd: de woordenschat van de gemiddelde Nederlander is er op vooruit gegaan.

Want, wie wist voor de kroningsdag nou eigenlijk precies het verschil tussen een 'pergola' en een 'baldakijn'? Welke Nederlander liet zich voordien wekelijks, kijkend naar Studio Sport, de bijna klassieke woorden 'geteisem' of 'raddraaiers' ontvallen? Dankzij de media is onze woordenschat verrijkt.

Nationale gebeurtenissen zijn een zegen voor de media. Of het nou om een Europa Cup-finale of een abdicatie - respectievelijk kroningsplechtigheid gaat, op zulke hoogtijdagen trekken de programmamakers en journalisten alle registers open. Dagenlang worden de lezers voorbereid op het gebeuren, met voorbeschouwingen, historische overzichten en andere pep-talk. De 30ste april was dan ook een welkome afleiding voor de oranje-klanten onder de pers. *Fred Lammers*, de koninklijk goedgekeurde redacteur van *Trouw*, kon eindelijk weer eens voluit: 'Beatrix en Claus; een hecht team', voorspelde hij de zaterdag ervoor. Twee dagen later stelde hij ons wederom gerust: 'De pergola wordt solider dan in 1948' en 'Beatrix dacht op het laatste moment nog aan de visnetten'. Ook andere dagbladen lieten zich niet onbetuigd. Alleen *De Volkskrant* bleef zwijgen - misschien toch nog wat oud katholiek zeer jegens het Nederlands Hervormde Oranjestad - en schonk alleen maar aandacht aan de randvoorwaarden tot het sprookje: 'Inhuldiging volledig afgeschermd. Hoofdstad in paraatheid' luidde de kop op woensdag de 30ste.

Maar ook het dagblad-wezen kent het recht van de sterkste. *De Telegraaf* kende geen beperkingen: zaterdag de 26ste april bood zij haar lezers een aparte kleuren-bijlage aan, onder het motto: 'een dag lang feest'. In kleuren, waar je ogen pijn van gingen doen, lachte Beatrix ons op de voorpagina toe en wuifde Juliana de lezer achterop uit. Ook vice-premier Wiegel leverde, vanuit Amerongen, een bijdrage over enkele staatkundige implicaties van de Nederlandse constitutionele monarchie en de rol van het 'geheim van Soestdijk' daarin.

Hoe anders was de toon van de kranten op de 1ste mei. Weer konden alle registers opengetrokken worden. De Telegraaf pakte uit met een aparte katern 'Feest en rellen rond inhuldiging Beatrix'. Koppen als 'Geweld in Amsterdam verbijstert Nederland' en 'Politiepaard gruwelijk mishandeld' zetten de toon van de eerste verontwaardiging. In haar hoofdredactionele kommentaar analyseerde *De Telegraaf* het gebeuren in een gelijke toonsoort: 'Smet op het feest. Nederland heeft gisteren in overgrote meerderheid de troonwisseling in feestelijke stemming meegevierd.(...) Een schandvlek vormde echter het gebeuren in de hoofdstad van het land (...) Wat het centrum van Amsterdam beleefde, was een uitbarsting van anarchistische terreur, die te wijten is aan het maandenlange te slappe beleid van het hoofdstedelijke gemeentebestuur, waardoor kraakgroepen ongehinderd hun gang konden gaan en nu al tijdenlang straffeloos alle rechtsregels met voeten kunnen treden'. Wibo van der Linde's TROS-Aktua deed niet onder voor de grootste krant van Nederland. *Elseviers Magazine*, dat met het oog op de kroning een dag later verscheen, bracht de gebeurtenissen in full colour: 'Oranje boven ondanks rellen' een sfeerverhaal over de 'inhuldiging in een gespleten hoofdstad. Op de Dam het luisterrijke oranje-feest; op straat verder het oproer. Genegenheid voor ons vorstenhuis naast onbeheerste haat; democratische monarchie naast fascistisch geweld; gejubel van een overweldigende meerderheid naast het getier van een kleine minderheid'. Om vervolgens te konkluderen: 'Het heeft haar (Juliana, HS) pijn gedaan, het schandaal waarmee 'lastig Amsterdam' met al het geteisem waarover het beschikt, haar dochter welkom heette op de troon'.

De Telegraaf, TROS, Elsevier luidden het startsein voor een ongegeneerde aanval van het 'gesundes Volksempfinden', die in de weken daarna ongestoord van leer kon trekken tegen alles en iedereen die de gebeurtenissen op een wat genuanceerdere manier wilde beoordelen.

Het moet gezegd: ook aan genuanceerde analyses geen gebrek. Zelfs donderdag ná de 30ste hebben de verschillende dagbladen, blijk gegeven van die nuances. *Trouw* waarschuwt voor 'law & order' effecten: 'Nee, degenen, die voor de felheid en grimmigheid van de ongeregelde heden van gisteren een verklaring willen zoeken, zullen wat dieper moeten graven. De kernvraag is hoe het toch komt dat er in Nederland een groep is die zich met zoveel inzet en zoveel gretigheid overgeeft aan het verfoeilijke tijdverdrijf van rellen schoppen, zodra zich daartoe de gelegenheid voordoet.'

NRC-Handelsblad gaat in op de vraag 'tegenstellingen'. In een uitgebreide reportage wordt de schizofrenie van de hele dag belicht, van de worstkrapjes op het Rokin tot het proletarisch winkelen honderd meter verderop. Ook het hoofdartikel laat zich in die zin uit: 'Zo is met name de tegenstelling 'krakers-kroning' te simpel. De krakersbeweging in Amsterdam heeft zich ook van de ongeregelde heden gedistancieerd. Het verloop van de eigenlijke kraakacties in de hoofdstad en elders in het land geven geen reden aan haar woord te twijfelen. De acties hebben behalve een voedingsbodem in een authentieke nood echter tegelijk een ondertoon van anti-parlementarisme. Dat bevordert niet een werkelijke aanpak van de woningproblemen en trekt negatieve elementen aan.' *NRC-Handelsblad* waarschuwt voor de houwdegens, die in de toekomst met groter geschut de rellen te lijf willen gaan: 'Het is echter veel waard dat het beleid van een betrekkelijk flexibele politietaktiek kon worden volgehouden'.

De Volkskrant had ook geen last van de 'day after the night before'. Er zijn diepere achtergronden: 'De kroningsveldslag kwam voort uit een symboolfunctie van de monarchie, die reëel leeft bij zeer veel voor- en tegenstanders, maar die in de Nieuwe Kerk weggepoetst werd. Het gaat niet zozeer om monarchie of republiek, maar om een kultuurstrijd met sociaal-ekonomische achtergronden, waarbij vorstelijk vertoon komt te staan voor traditie en behoud. (...) Koningin Beatrix begint - haars ondanks - als een omstreden symbool'.

Het zijn o.a. deze woorden geweest, die *De Volkskrant* in het publieke verdachtenbankje deed belanden. Samen met de VARA en radio *STAD-Amsterdam*. Drie weken laaiden de gemoederen over de vraag of een journalist eigenlijk wel vóór, tussen of achter de stenengooiers en Mobiele Eenheden mag gaan staan hoog op. De VARA krabbelde, uit angst voor nog meer ledenverlies, het eerst terug. Het bestuur kondigde een onderzoek aan naar de intenties van haar eigen programma-makers en *Sonja Barend* moest een uur haar 'Goed nieuws show' gebruiken om, zelf een en al begrip voor alles en iedereen uitstralend, de schade beperkt te houden. Nog wekenlang straalde de omroep een hartverscheurend

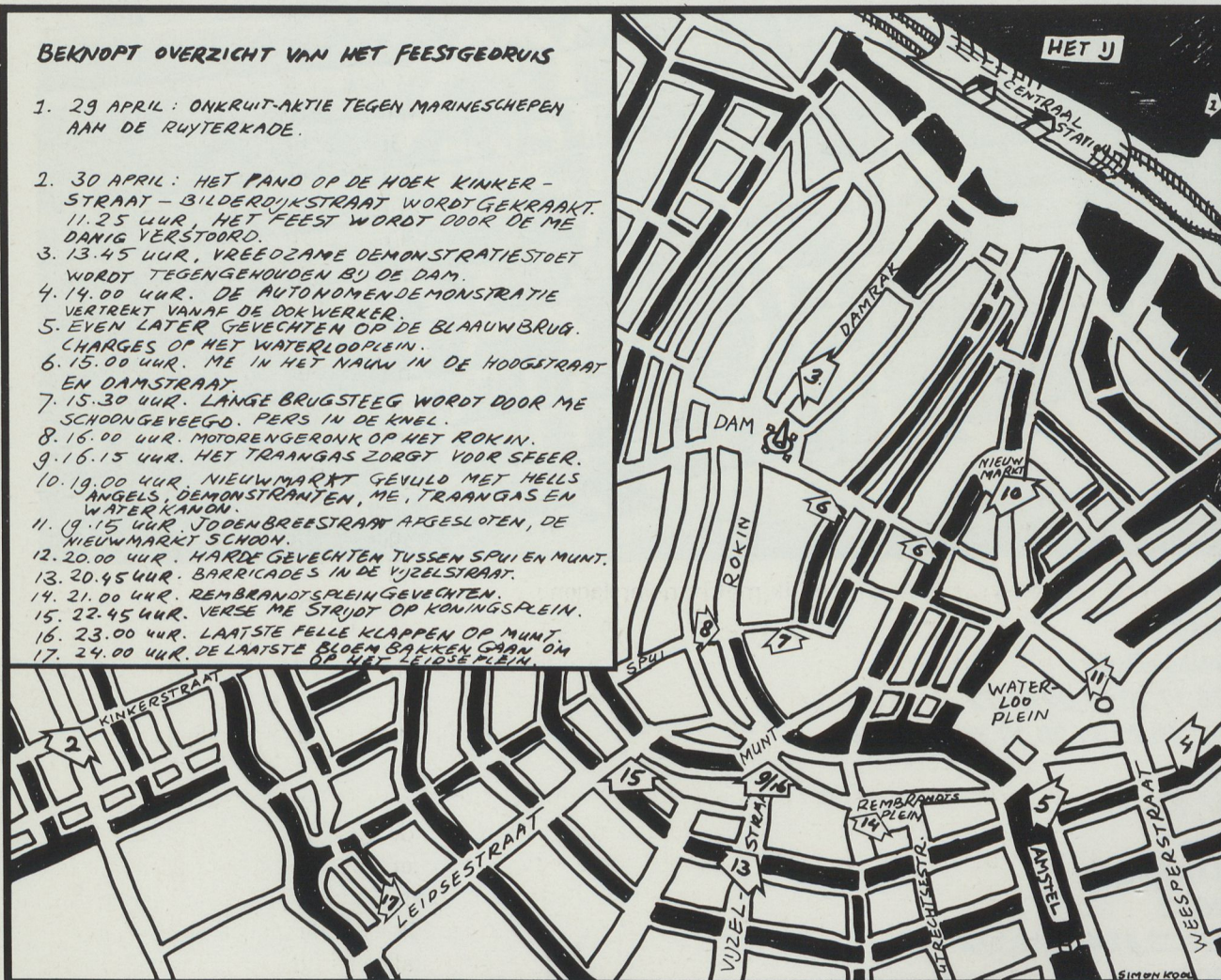

schuldbewustzijn uit ('De VARA is zo gek nog niet'), een ledenwerfkampagne die nog wel eens trendsettend kan worden.

Ondertussen is er een discussie op gang gekomen over participatie-journalistiek versus journalistieke distantie, gepersonificeerd in radio-Stad reporter Stan van Houcke. Wat opvalt in deze discussie is, dat degenen die al jaren ongestoord participatie-journalistiek bedrijven - Wibo van der Linde, De Telegraaf en Ferry 'Gulf' Hoogendijk - zich nu het hevigst roeren.

BEKNOPT OVERZICHT VAN HET FEESTGEDRUIS

1. 29 APRIL: ONKRUIT-AKTIE TEGEN MARINESCHEPEN AAN DE RUYTERKADE.
2. 30 APRIL: HET PAND OP DE HOEK KINKER-
STRAAT - BILDERDIJKSTRAAT WORDT GEKRAAKT.
11.25 uur, HET FEEST WORDT DOOR DE ME
DANIG VERSTOORD.
3. 13.45 uur, VREEDZAME DEMONSTRATIESTOET
WORDT TEGENGEGHOUDEN BIJ DE DAM.
4. 14.00 uur, DE AUTONOME DEMONSTRATIE
VERTREKT VANAF DE DOEKWERKER.
5. EVEN LATER GEVECHTEN OP DE BLAAUWBRUG.
CHARGES OP HET WATERLOOPLEIN.
6. 15.00 uur, ME IN HET NAUW IN DE HOOGSTRAAT
EN DAMSTRAAT.
7. 15.30 uur, LANGE BRUGSTEEG WORDT DOOR ME
SCHOONGEVEEGD. PERS IN DE KNEI.
8. 16.00 uur, MOTORENGERONK OP HET ROKIN.
9. 16.15 uur, HET TRAANGAS ZORGT VOOR SFEER.
10. 19.00 uur, NIEUWMARKT GEVULD MET HELLS
ANGELS, DEMONSTRANTEN, ME, TRAANGAS EN
WATERKANON.
11. 19.15 uur, JODENBREESTRAAT AFGESLOTEN, DE
NIEUWMARKT SCHOON.
12. 20.00 uur, HARDE GEVECHTEN TUSSEN SPUI EN MUNT.
13. 20.45 uur, BARRICADES IN DE VIJZELSTRAAT.
14. 21.00 uur, REMBRANDTSPLEIN GEVECHTEN.
15. 22.45 uur, VERSE ME STRIJDT OP KONINGSPLEIN.
16. 23.00 uur, LAATSTE FELLE KLAPPEN OP MUNT.
17. 24.00 uur, DE LAATSTE BLOEMSAKKEN GAAN OM
OP HET LEIDSE PLEIN.

Hans Aarsman: 26,34,48
 Taco Anema: 6,13,omslag achter
 Paul Babeliowsky: 5,16,17,20,24,32,63,72
 Hans van den Boogaard: 10,25,27,28,30,36,37,50,54
 Rob Brouwer: 21,31,41
 Paul Dijkstra: 18,50,57,60
 Jan Everhard: 39
 Kees Fontein: 11,42,43,47,56,58
 Eduard de Kam: 17,26,32
 Jose Melo: 8,9,19,21,22,23,41,45,54,63,64
 Bert Nienhuis: 44,49,50,51,59
 Jutka Rona: 8
 Lex van der Slot: 1, 1,3,38,45,48,62
 Berry Stokvis: 12,14,16,29,52,53,57,59,60,61,omslag voor
 Henk Thomas: 26,33,50
 Dolf Toussaint: 10,12,20,24,40,51,55,58
 Gerda van der Veen: 2,34,46,57,60
 Hannes Wallrafen: 6,7,15,30,33,35,40,61

30 april is niet onopgemerkt gebleven. Nauwgezet is het feest, dat Wiegel wilde, voorbereid. Weinig werd aan het toeval overgelaten. De politie leek op alles voorbereid. Tweede en Eerste Kamerleden hielden een generale repetitie en de internationale pers werd door de Rijks Voorlichtings Dienst uitvoerig geïnformeerd over het wel en wee van de familie Oranje-Nassau: van graaf Engelbert I Van Nassau Diez en Vianden in 1380 tot Nicolas Daniel Mauricio Guillermo in 1979.

Toch ging het mis. De plechtigheid ging door, het feest eveneens, terwijl elders in Amsterdam straattegels en traangasgranaten in de rondte vlogen. Het feest dat Wiegel wilde had een paradoxaal karakter, gelijk het paradoxale karakter van Neêrlands constitutionele monarchie.

De media-dag en weekbladen, geïllustreerde pers, radio en tv en de Pro Juventute kalender 1981 - belichten de ene kant van het feest dat Wiegel wilde.

Dit boekje wil de andere zijde belichten. Omdat de 30e april niet op zich staat, maar symptoom is van die andere kant van de maatschappij. De kant die hardhandig liet blijken niet in het eensgezinde gelid achter de nieuwe vorstin te willen gaan staan.

Het feest dat Wiegel wilde, was een feest van gemengde gevoelens. Daarvan getuigen de foto's in dit boekje.

ISBN 90 6260 802 7

De Uitbuyl uitgeverij

Postbus 235
6700 AE Wageningen
telefoon (08370) 20855

